

KITEKINTŐ

Turainé Vurom Brigitta - Dabasi-Halász Zsuzsanna

Migráció gazdasági haszna, a hazautalások kérdései a XXI század elején

Az elmúlt évtizedekben a nemzetközi migráció, a világjelenséggé váló globalizáció, az angol nyelv világszintű kiterjedése, a kommunikációs technológiák fejlődése és a közlekedés gyorsasága gyökeresen átformálta az egész világot. Ma a világ lakosságának több mint 3%-a migráns. Így ha a migránsok számosságát tekintjük, semmi esetre sem hanyagolhatjuk el azt a tényt, hogy mindegyikük potenciális forrása lehet eseti vagy rendszeres nemzetközi pénzforgalomnak, ami több mint kétszáz millió ember esetén súlyos dollármilliárdokat jelent. A migránsok által megkeresett jövedelmek egy részének hazautalása tetemes mennyiségű pénzmozgásokat generál világszerte, napjainkra ez az összeg meghaladja az 530 milliárd amerikai dollárt is, ami felérne a világ 22. legerősebb gazdasági teljesítményével (IOM; Szvetnik, 2013). A hazautalásokra nem régóta tekintenek fejlesztési eszközökként, ezért így a gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk kapcsán még sok a nyitott kérdés. Az viszont biztosan elmondható, hogy a hazautalások javítják a fejlődő országok fizetési mérlegét és főképp a kisebb gazdaságú országokban.

Kulcsszavak: hazautalás, vándorlás, migráció, külföld, gazdaság
JEL kód: F22, R23

Bevezetés

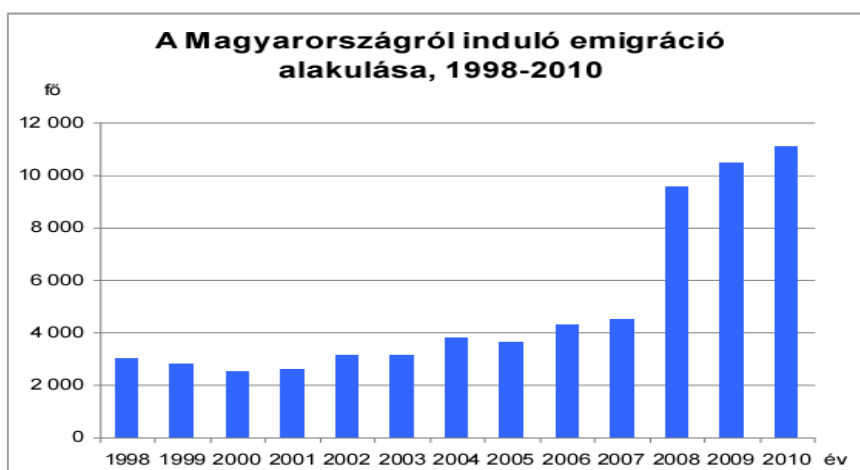
Migrációról olyankor beszélünk, amikor a vándorlás döntése szabadon és külső kényszerből mentesen születik meg, az egyén személyes kényelmének kiterjesztése érdekében. A kapuk a megfelelő csatornákon és folyosókon keresztül mind nyitva állnak, a migráció a világon mindenütt megnövekedett, alig egy évtized leforgása alatt háromszorosára duzzadt. Ha a migránsokat egy külön országba „tömörítenénk”, akkor megalkothatnánk belőlük a világ ötödik legnépesebb országát, ami viszonylag fiatal lakosokból állna, a nemek aránya pedig közel azonos volna.

A migráció latin eredetű szó, jelentése: vándorol, elmegy, elköltözik. Az elvándorlás egy olyan szándék, amit az egyéni akarat, a körülvevő mindennapok és az általános gazdasági, társadalmi, valamint politikai folyamatok mind egyszerre határoznak meg. A migráción belül megkülönböztethetünk országon belüli belső és országhatárokat átívelő külső vándorlást (Rédei, 2007a). Aszerint, hogy a vándorlás valamilyen külső kényszerből vagy belső motivációból jön létre, beszélhetünk kényszer és önkéntes vándorlásról. Időtartam szempontjából a vándorlás lehet időszakos vagy korlátozott és folyamatos vagy tartós, terjedelem szempontjából pedig egyéni vagy csoportos (Cseresnyés, 1996). A vándorlást kiváltó okok rendkívül széles skálán helyezkednek el, ilyen lehet például a nem, a kor, a nyelvtudás, az iskolai végzettség, a származás, az elégedettség, a migrációs burok megléte, az otthoni körülmények, a jó példák, a külföldi kapcsolatok, érzelmi faktorok, stb. A migráció irányát a nyelvtudás, a földrajzi közelség és a „kitaposott út” befolyásolja döntően.

A migráció hatásait egyéni és nemzetgazdasági szinten, társadalmi és gazdasági aspektusból egyaránt vizsgálhatjuk, mind a küldő mind a befogadó ország szempontjából. A migráció társadalmi és gazdasági hatásaival kapcsolatosan mind pozitív és mind negatív hatások is jelentkeznek. A kulcs azok mértéke, valamint az, hogy végül összességében melyik irányba mutat az egyenlőtlenség. A küldő országok kutatói napjainkban a legtöbben a veszteséggel foglalkoznak, meglátásukat jól jellemzi Bándy 2013-ban megfogalmazott tétel mondata „Az emberi tőke jelentősége, az abba való befektetés fontossága nemzetgazdasági erő, azonban a képzettek elvándorlása társadalmi és gazdasági veszteség.” Kevesebbet beszélünk mostanában

arról a nyereségről, amelyet a külföldön dolgozók jövedelme jelent egy nemzetgazdaságnak egy háztartásnak.

Az utóbbi időben érezhetővé vált az a nézet, hogy sokan menekülnek külföldre a gazdasági válság hatására bedőlt devizahitelek megemelkedett törlesztő részletei miatt. Egyértelműen nem jelenthetjük ki azt, hogy a devizahitelek bedőlése mekkora mértékű elvándorlással járt együtt, azonban beláthatjuk, hogy a 2008 óta tartó válság következtében megnőtt a migránsok száma (1. ábra). Továbbá láthatjuk azt is, hogy az utóbbi években gyűrűző gazdasági és pénzügyi válság súlyos következményeket okozott az országok nemzetgazdaságában, a vállalati és pénzügyi szektorban és a foglalkoztatási szférában egyaránt. Ezekben a szektorokban végbemenő negatív változások kumulált hatása egyaránt érezhetően befolyásolta az európai migrációs folyamatokat, trendeket. A deviza válságnak nevezett magyarországi jelenség migrációs hatását kutattuk a Miskolci Egyetemen is. Jól példázza a hazautalások mikrogazdasági jelentőségét egy 2013-ban készített lakossági interjúkon alapuló vizsgálat néhány jellemző mondata: „Mind a két fiam Angliában él a devizában nyilvántartott hitel miatt.” „Kifejezetten a deviza hiteltől menekülési céllal 2010 óta 30 ismerős család vándorolt ki Magyarországról.”

5. ábra: A Magyarországról induló emigráció alakulása, fő, 1998-2010

Forrás: Czibrik 2014:35

A migráció háttérben álló gazdasági folyamatok, vagyis a kereslet - kínálat törvénye az, ami mozgatja az embereket. Tulajdonképpen az életszínvonal emelésének egy tudatos módja ez. A kivándorlók gyakran hazautalásokkal támogatják a rokonaikat. Cikkünkben a hazautalások helyzetét vizsgáltuk meg Magyarországon nemzetközi kitekintéssel a XXI század elején.

A hazautalások értelmezése, formái és nagyságrendje

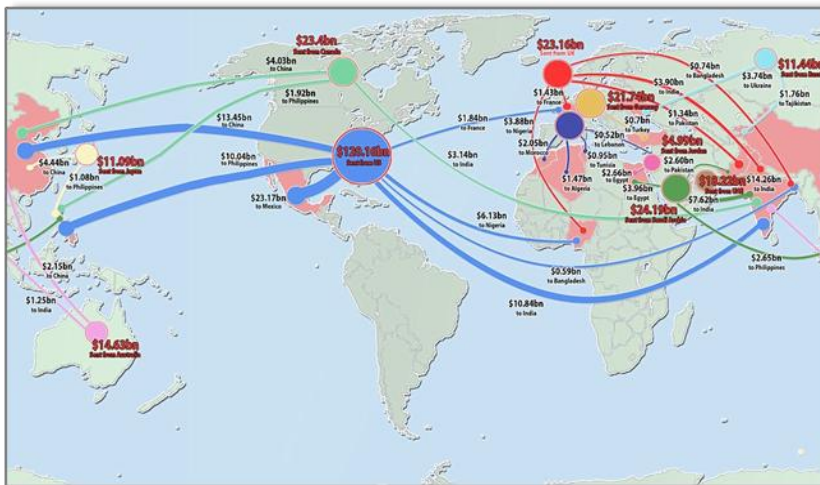
Általános meghatározás szerint hazautalásnak nevezzük egy migráns keresetének azt a részét, amelyet a migrációs célországából a származási helyére visszaküld. Léteznek természetbeni hazautalások is, de maga a 'hazautalás' kifejezés alatt csak a pénzbeli transfereket szokták értelmezni. „A hazautalás három fajtáját különböztetjük meg: 1. a külföldön dolgozó keresetének rendszeres banki átutalása; 2. az átutalást a munkáltató végzi (ami egyúttal alkalmas arra is, hogy a keresetek mértékét az egyes országokban reprezentálja); 3. a migráns pénzének egyedi hazaküldése, ami változó összeget és gyakoriságot jelent.” (Rédei, 2007b), A külföldről indított banki úton történő hazautalásokról évente ad közre az IMF Balance of Payments Yearbook (Fizetési Mérlegek Évkönyve) részletes adatokat. Ezekben az éves szintű

kimutatásokban átfogóbb jelentések is szerepelnek, amelyek a jellemző hazautalásokat a következő három, jól elkülöníthető statisztikai kategóriákba sorolják:

- a) A dolgozói bérek hazautalása, tehát a banki utalás rendszeres, többnyire havi rendszerességű, a munkavállaló anyaországába kerül, az otthon maradtok részére. Ez a forma akkor jellemző, ha egy évnél hosszabb ideig dolgozik távol és rendelkeznek arról, hogy a kereset mekkora részét utalják rendszeresen haza.
- b) Ha más országból jutnak bérhez, pénz- vagy természetbeni juttatáshoz, mint ahol valójában vannak. Például székhelyről utalnak telephelyen dolgozó munkavállalónak. Idesorolhatók a szezonális munkások és az 1 évtől kevesebb időt külföldön tartózkodó elvándorlók, vagy a tartózkodási engedélyre nem kötelezett külföldön munkát vállalók, de ide kell sorolni a külföldön bejegyzett cégeknél dolgozókat is, de a katonai, illetve diplomáciai területen munkát vállalók egyedi eseteit is. Ebben az esetben jellemző az, hogy egy harmadik országon át jut haza az átutalt összeg.
- c) A találmányi, szerzői jogdíjakból, tőkerészesedésből folyósításra kerülő pénzeszegek egy vitatható kategóriába esnek, mert nem közvetlenül kapcsolódnak a munkavégzéshez. (Rédei, 2007b)

„A hazautalásokat különböző ismérvek szerint csoportosíthatjuk. Attól függően, hogy kitől származik a pénzeszegek beszélünk a *dolgozó vagy/és a foglalkoztató* általi utalásról; lehet *határokon átlépő és határon belüli* (például külföldi tulajdonú cégek esetében). Egyéni hazautalásnak tekintjük azt az esetet, amikor a személy vagy a háztartás banki úton küld másik személynek vagy a háztartás számára. A *közösségi vagy kollektív* hazautalásokat a kivándorlók szervezetei, vagy vallási szervezetek küldik az anyaországban élő partnerek számára. Ezek az átutalások különböznek az egyének, háztartások átutalásaitól mind felhasználásukban, mind volumenükben.” (Rédei, 2007b)

A nemzetközi pénzmozgás egyik nem elhanyagolható eleme a külföldön munkát vállalók banki úton történő rendszeres pénzutalása. A nemzetközi hazautalások az 1980-as években jelentek meg mérhető szinten és attól kezdve jelentőségük folyamatosan növekszik. (Rédei, 2007b) A rendszeres utalások nem csak az otthon maradt hozzátartozók, hanem a nemzetgazdaság pénzügyi forrásává is válik. A fejlődő országok gazdasági életében ezek az utalások kiemelt fontosságú forrássá váltak. Kelet-Közép-Európában a külföldi tőkebefektetést követően a második legnagyobb külső pénzügyi forrást jelenti. (IMF, 2007)

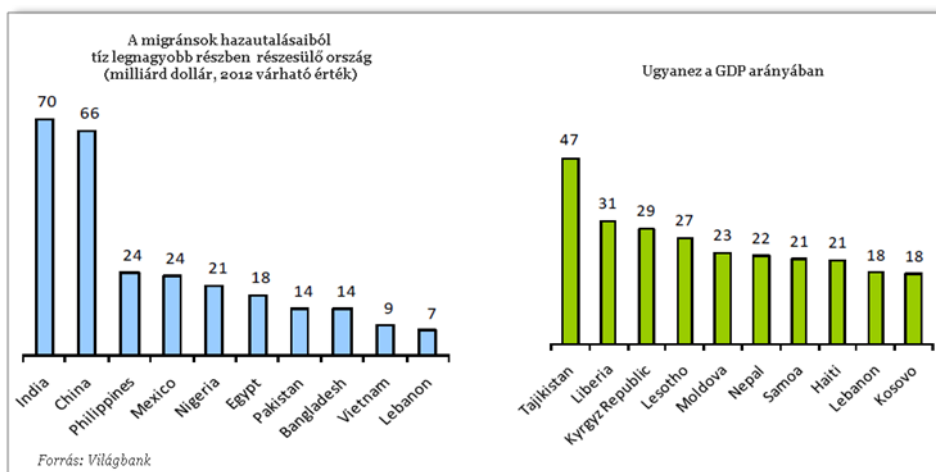

6. ábra: A világ migránsainak utalásai 2013
Forrás: Tomlinson, 2013.

A 2. számú ábrán látható, hogy a hazautalt összegek igen jelentős része az Amerikai Egyesült Államokból származik. A második helyezést Szaud-Arábia vívta ki magának, de szorosan a nyomában van Kanada, az Egyesült Királyság és Németország is.

A világ migránsai együttesen mintegy 530 milliárd dollárt utalnak anyaországukba, mely összeg mindössze tíz év alatt duzzadt a triplájára. Ez az összeg nem elhanyagolható, hiszen háromszor jelent többet annál, mint amit a fejlett államok hivatalosan külföldi segélyekre (ODA) költenek, de ha erre az összegre úgy tekintenénk, akár egy önálló ország gazdasági teljesítményére, akkor ez a 22. legnagyobb gazdaságát eredményezné a világon, vagyis nagyobbat, mint Argentínáé vagy akár Iráné. A helyzetet jól felismerve és ügyesen kezelve több ország (pl.: Fülöp-szigetek, Banglades, Szenegál) külön minisztériumot is létrehozott a külföldről küldött pénzek kezelésére. (Szvetnik, 2013) A gazdasági világválság idején a hazautalások összege jobban állta a sarat más tőkeáramlásokhoz képest. (Portfolio, 2013)

A pénzbeli hazautalásokat formális és informális csatornákon keresztül egyaránt lehet küldeni. A formális hazautalások alatt értjük a bankokon, postán, pénzküldő szolgáltatásokon (pl. Western Union, Thomas Cook és Money Gram) keresztül történő utalásokat, ezek összegét az IMF Fizetésimérlegről szóló Statisztikai Évkönyve alapján meg lehet határozni. Az informális hazautalásokat ezzel szemben a migránsok általában saját kezűleg haza látogatásaik alkalmával vagy a család, barátok, pénzfutárok közvetítik. Emellett bizonyos országok kiterjedt és hatékony rendszerekkel rendelkeznek az informális hazautalások megkönnyítésére, ilyenek például a Hawala Pakisztánban, a Hundi Indiában és a Fei ch'ien Kínában. Ezek a rendszerek általában jól szervezettek, hatékonyak, olcsók, és ami a népszerűségüket megnöveli, hogy a feladóknak általában nem is kell azonosítaniuk magukat.

7. ábra: A migránsok hazautalásaiból részesülő országok sorrendje
Forrás: Portfolio, 2013

A 3. számú ábra szerint 2012-ben a legtöbb pénzt az indiaiak és kínaiak küldték haza, 70-66 milliárd dollárt, őket követték a fülöp-szigetiek és a mexikóiak 24-24 milliárddal és a nigériaik 21 milliárd dollárral. A külföldön dolgozók remek bevételi forrást jelentenek a pénzküldő cégeknek, amelyek az elutalt összeg akár 20 százalékát, vagy még többet is levonhatnak díj gyanánt - a több száz milliárdos globális forgalomból komoly profitot termelve (Portfolio, 2013). GDP-arányosan azonban a kisebb országok számára van igazán nagy jelentősége a migránsok hazautalásainak. Tádzsikisztán és Libéria például GDP-je közel felét, illetve harmadát kapta külföldön élő polgáraitól a 2012-es évben. A frissebb, 2013-as Világbanki adatok szerint Tádzsikisztán továbbra is az első helyen szerepel, de a második befutó már nem Libéria, hanem Kirgizisztán. Azok az országok, ahol jellemzően magas a női munkaerő aránya a

külföldön munkát vállalók között, ott meghatározó a rendszeres hazautalás mértéke. A világ egészét vizsgálva pedig az mondható, hogy az összes hazautalás közel fele ered a női munkavállalók rendszeres hazautalásából. (Rédei, 2007b)

A hazautalás költségei a Világbank szerint még mindig magasak. Világszerte átlagosan 9%, a hús legnagyobb forgalmú országban 7,5%. A legdrágább Japánból (költség nagyjából 16%), Németországból (12%), Franciaországból (11,5%) és Ausztráliából (11%) a hazautalás. Az Egyesült Államokból és az Egyesült Királyságból átlag alatti költséggel lehet utalni, 5-6% körüli költségen a Világbank szerint. (Portfolio, 2013) A hazautalásokat az árfolyamváltozások is mozgatják. Az otthoni deviza leértékelődése felpörgetheti, erősödése halaszthatja a hazautalást. A hazautalások globális hatása, hogy enyhít a világ egyenlőtlenségein, hiszen a hazautalásban részesülő családok életminőségüket jelentősen is javíthatják, ezzel ugyanakkor saját környezetükben növelik az egyenlőtlenségeket. A hazautalt pénz regionális hatása, hogy a kedvezményezetteket megtakarításra és befektetésre ösztönözi és növeli a helyi fogyasztást, mintaként szolgálva ösztönzi az elvándorlást. A kutatók viszont azt a negatív hatást is említik, hogy a hazautalt pénz egyes esetekben a munkamorált is csökkentheti, illetve mérsékelheti a foglalkoztatás iránti igényt is. A hazautalásokból elsődlegesen részesedő országokra (főként ázsiai országokra) jellemző, hogy ha egy keresőképes személy akad a családban, akkor annak az erőforrásain osztoznak mind. És nemcsak a család, hiszen a hazautalt pénzből az utalás költségei miatt a bankok is részesülnek. Mindeközben a fejlett társadalmakban épp ellenkezőleg alakulnak a dolgok, hiszen a gyermeket akár 30 éves korán túl is támogatják képzésében, hogy lásson világot, tapasztaljon és kizárólag méltó munkát megfelelő bérezés ellenében vállaljon. Saját hazánkban egyfajta kettősség jellemző. Míg a vidéki, kisebb és szegényebb településről származó migráns helyzete inkább az előbb említett ázsiai modell felé tendál, úgy a nagyobb városok és főként a főváros által kibocsájtott munkavállalók helyzete egyre inkább a nyugati modellhez hasonlítható.

A családok a kapott hazautalások túlnyomó részét fogyasztásra, gyermeknevelésre és iskoláztatásra, tehát életszínvonaluk növelésére fordítják. Ez esetben az anyagi javakba investált termelő befektetések aránya elhanyagolható, a humán tőkébe való befektetésük jelentőségét viszont nem szabad lebecsülni, sőt, hiszen ez a jövő nemzedékek szociális felemelkedésének ad potenciált. A hazautalások legjelentősebb hatását első sorban itt kellene meglátnunk. (Partl, 2007)

Térségi jellemzők a hazautalások tükrében

A latin-amerikai térség országaiban a hazautalások egyre jelentősebb szerepet játszanak a szociálpolitika támogatásában. Az Mexikó magasan a legtöbb hazautalást tudhatja magáénak, de az egy főre jutó hazautalások tekintetében néhány kisebb ország (pl. Salvador, Dominikai Köztársaság) megelőzi. (IDB Inter-American Development Bank, 2004)

Ázsia a latin-amerikaihoz hasonló méretű célterületét jelenti a hazautalásoknak, de annyiban eltér az előbbitől, hogy egyrészt a fő munkaerő-exportáló országok (India, Pakisztán és a Fülöp-szigetek) jobban eltérnek egymástól, másrészt a tengerentúli közösségeik is szegmentáltabbak a foglalkozás, a képzettség és a befogadó ország szempontjából. Az észak-amerikai és európai tengerentúli célországokon túl az ázsiai migráns munkaerő megjelenik a Közel-Kelet óriási méretű formális szerződéses munkaerő-piacán, illetve kisebb számban Hongkongban, Japánban és Szingapúrban is. (Sorensen, 2004) A „Fülöp-szigetek a világ migrációjában 84 millió migráló személlyel mintegy 100 országban van jelen. 1,2 millió fülöp-szigeteki dolgozik Szaúd-Arábiában és Kuvaitban. A hazautalások meghaladják a nyolc milliárd dollárt, és a nemzeti jövedelem meghatározó részét lépezik.” (Rédei, 2007a) 2000-ben az ázsiai országok közül India, a Fülöp-szigetek, Kína és Banglades kapták a legtöbb hazautalást. Az Ázsiai Fejlesztési Bank adatai szerint Ázsia és a csendes-óceáni régió migránsai 27 milliárd dollárnyi értékű pénzt utaltak vissza hazájukba. A fő kedvezményezett India, ahová 10 milliárd

dollár áramlott az évben. India egymaga számolhatja el a dél-ázsiai hazautalások 62,5%-át, de a Fülöp-szigetek sem marad ettől sokkal el, hiszen a kelet-ázsiai és csendes-óceáni régióba áramló összegek 58 százalékát fogadja. A Fülöp-szigeteki népesség közel felét a külföldön munkát vállalók hazautalásai tartják el. (Sorensen, 2004)

A világ más régióival összehasonlítva, az Afrikába történő hazautalásokról csak igen kevés és többé-kevésbé megbízhatatlan adattal rendelkezünk. „Az egész világra kiterjedő nemzetközi mobilitásban az afrikai kontinens vesztesnek tekinthető.” (Rédei, 2007a) A bevándorlókkal foglalkozó Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) 2010-es jelentése szerint mintegy 17 millió fekete-afrikai bevándorló él szerte a világon, melyből mindösszesen 2,5-4 millió ember Európa területén. Ez azt jelenti, hogy a hazájukat a jobb megélhetés reményében elhagyó afrikaiak nem igazán jutnak távolabb saját kontinensüktől. Ehhez nagyban hozzájárul az a tény is, hogy az afrikai migránsok alacsony képzettségűek, ami korlátozza a lehetőségeket illetve a fejlett országokon belüli munkavállalást. Az anyaországba hazautalt pénz, amely nem egy esetben az ország GDP-jének a jelentős hányadát teszi ki. Elsősorban a listán Lesotho, ahol a külföldön dolgozók hazautalásai a GDP 27 százalékának felelnek meg. Togo, Szenegál és a Zöld-foki Köztársaság esetében ugyanez az arány 9-10 százalék. Ezeknek az országoknak kulcsfontosságú a hazautalt pénz, hiszen a fogyasztás növekedésében kiemelkedő szerepe van. A külföldről érkező összegeket az otthon maradt családok többnyire élelemre és ruházzkodásra, esetleg tanítási költségek fedezésére fordítják. A gazdasági világválság ellenére az Afrikába érkező utalások összege sem mutatott jelentős csökkenést: a 2008-as 21,3 milliárd dollárról 2009-ben 20,7 milliárdra esett csak vissza. (Hettyey, 2011)

Nemcsak a fejlődő világbeli migránsok, de a kelet- és közép-európaiak is utalnak haza pénzt. A térségben a lengyelek az élenjárók, nagyjából háromszor akkora összeget utalnak haza egy évben, mint mi magyarok. Kelet-Európában a hazautalás a külföldi tőkebefektetést követően a második legfontosabb bevételi forrás, különösen a szegény országok számára jelent kiemelkedő bevételt. (Rédei, 2007b). Egyes országokban a hazautalások jelentős mértékben járulnak hozzá a gazdasági helyzethez; például Románia, Lengyelország és Bulgária a fizetési mérlege akár több mint 50 %-kal is nagyobb deficittel számolhatna a külföldön vendégmunkáskodó állampolgárainak hazautalásai nélkül, magyarán a csőd szélére kerülne.

A hazautalt pénzek kétharmada az EU 15-ből érkezik. Ennek fogadói jellemzően az új tagállamok és a Balkán. Az új tagállamok közötti utalás viszont nem éri el az 5 százalékot sem. A közepes jövedelemmel rendelkező új államokban jelentős nemzetgazdasági bevételt jelez a migránsok által hazautalt pénz. A Világbank becslése szerint Kelet-Közép-Európába 2003-ban közel 7 milliárd dollárnyi összeg érkezett az anyaországokba, melynek közel a fele az újonnan csatlakozó országokba az EU 15 tagállamából. Minden ötödik dollár a Balkán területére ment, minden hetedik pedig Oroszországból vagy a gazdag volt szovjet tagállamokból került a szegény tagállamokban élőkhez.

Magyarország

A Világbank 2010-es migrációs adatai szerint 462 ezer magyar élt 2010-ben külföldön. A diplomások 13, azon belül orvosok 10 százaléka hagyta el az országot. Egy magyar diplomások elvándorlását vizsgáló kutatás (Csanády et al., 2008) rámutatott, hogy a kivándorlók aránya különösen magas a természettudomány területén: az 1990-es években minden négy kiadott természettudományos diplomára jutott egy kivándorló.

3. táblázat: Világ migránsainak utalásai

Rangsor	Küldő ország	Hazautalás mennyisége millió US\$
1	Németország	426
2	USA	399
3	Kanada	254
4	Ausztria	185
5	Ausztrália	117
5	Egyesült Királyság	117
6	Izrael	74
7	Svédország	72
8	Switzerland	68
9	Szlovákia	63
10	Franciaország	56
Teljes hazautalás		2 188

Forrás: Világbank

A hazautalások értéke évről évre növekedő tendenciát mutat. Sok olyan külföldön dolgozó magyar van, aki a fizetése egy részét rendszeresen hazautalja, de rendkívül sok az eseti utalások száma is, a már véglegesen kivándoroltak is küldenek haza kisebb-nagyobb összegeket. Így egy pontos statisztika felállítása meglehetősen nehézkes, de a Világbank adataiból sok következtetést le lehet vonni (1. táblázat). A Magyarországra érkező pénzek a Világbank 2013-as adatai alapján a legtöbb pénz Németországból származik, ami mintegy 95,3¹ milliárd forintnak megfelelő összeg, majd ezt követik az USA (89,2 mrd Ft) és Kanada (56,8 mrd Ft) utalásai. A teljes hazautalás mértéke 2188 millió amerikai dollárnak megfelelő összeg volt 2013-ban, és ugyanebben az évben az ország GDP-je 132.260 millió USD volt, vagyis a hazautalások értéke elérte az adott évben a GDP-nk 1,65%-át. Nemcsak a hazautalt pénzek tekintetében, hanem a kint élő magyarok száma alapján is Németország az első, az ENSZ adatai szerint 105 ezer magyar él ott. A német statisztikai hivatal legfrissebb adatai alapján tavaly 28 ezren döntöttek hazánkból úgy, hogy Németországban folytatják a további életüket. E tekintetben az USA és Kanada a második és a harmadik helyen áll, az Egyesült Királyság „csak” a negyedik (168 Óra, 2014).

A hazautalások gazdasági hatásai

A hazautalt jövedelmek termelékenységi hatása nem egyértelmű. Chami és szerzőtársai (2003) 113 országot vizsgáltak és azt találták, hogy a hazautalt jövedelmek csökkentik az otthon maradt munkára való hajlandóságát, így gyengébb gazdasági teljesítményhez vezetnek. Le (2009) fejlődő országok adatait vizsgálta a kereskedelem és az intézményrendszer mellett a hazautalások hatását a gazdasági fejlődésre. A több mint 30 ország adatait vizsgáló kutatásban azt találta, hogy a hazautalások negatívan befolyásolják a gazdasági növekedést. Ziesemer (2012) ugyanakkor 52 szegény országot vizsgált és azt találta, hogy a hazautalások nemcsak az egy főre eső GDP-re vannak pozitív hatással, hanem a megtakarítási rátára és az oktatásra fordított kiadásokra is. Catrinescu és szerzőtársai (2006) szerint hosszú távon a hazautalásoknak gyenge pozitív hatása van a gazdasági növekedésre. Az IMF World Economic Outlook (2005) megállapítja, hogy egyes felzárkózó országok számára a legnagyobb külföldi forrást a hazautalások jelentik, megelőzve a működő tőke beáramlást és az exportbevételeket is. A

¹ A forintra számítás az MNB adatai szerint az US\$ 2013. évi átlagárfolyama szerinti 223,70 Ft-tal történt.

jelentés nem talált szignifikáns összefüggést az egy főre eső kibocsátás növekedése és a hazautalások között. (Bodnár – Szabó 2014:21)

A migránsok hazautalásai javítják a fejlődő országok fizetési mérlegét, legfőképp a kisebb gazdaságú országokban, a GDP jelentős hányadával érhetnek fel, mint például Tadzsikisztánban 40% feletti, Kirgizisztánban pedig 30% feletti ez az érték GDP arányosan. A migránsok 2013. évi hazautalásai és annak GDP-ben kifejezett értékei a világ 26 országában meghaladta a 10 %-ot. (Világbank) Mivel a hazautalásokat elsősorban érzelmi okok vezérik, így lehetséges az, hogy azon országok számára is elérhető külföldi forrást jelentenek, amelyek amúgy nem versenyképesek a külföldi tőke vonzásában. A különböző területekről kivándorolt migránsokat a fogadó államban tömörítő szervezetek által összegyűjtött (kollektív) hazautalásokból megvalósított beruházásoknak az anyaország településein sokkal inkább szociális, mint gazdasági hatásuk van.

Összegzés

Cikkünkben arra vállalkoztunk, hogy megvizsgáljuk a nemzetközi utalások rendszerét a migrációval összefüggésben általánosan és térségekre bontva is, különös tekintettel a Magyarországra. Összességében megállapíthatjuk, hogy a világ minden tájára hazautalt összegek jelentős része az Amerikai Egyesült Államokból származik, e tekintetben a második helyezést Szaud-Arábia vívta ki magának, aztán következik Kanada, az Egyesült Királyság és Németország. Mára a hazautalások a migránsokat és az őket küldő társadalmakat összekötő kapocsként jelennek meg, a gazdaságra kifejtett hatásuk pedig az egyetlen jól számszerűsíthető jellemző a migráció-kutatás területén. A világ migránsai mindösszesen 530 millió dollárnak megfelelő összeget utalnak haza éves szinten, ez a világ 22. gazdaságának megfelelő eredményt jelentene, ha a világ migránsait külön országgént kezelnénk. A pénzt kapó országok tekintetében a latin-amerikai térségben Mexikó a dobogós állam. Az ázsiai országok közül India, a Fülöp-szigetek, Kína és Banglades kapták a legjelentősebb hazautalást, mintegy 27 milliárd dollárnak megfelelő összeget. Az afrikai térségből kevés a megbízható adat, de nagyjából 20 milliárdnak megfelelő az az összeg, ami utalás formájában visszajut az afrikai országokba. Az első helyezett a listán Lesotho, ahol a visszautalt pénz a GDP 27 százalékát teszi ki, majd Togo, Szenegál és a Zöld-foki Köztársaság következik.

A hazautalások Kelet-Közép-Európában a külföldi tőkebefektetést követően a második legnagyobb külső pénzügyi forrást jelentik. A legtöbb pénzt a térségből Lengyelországba utalják be, egyes országok, mint például Románia vagy Bulgária a külföldi állampolgáraik hazautalásai nélkül a csőd szélére is kerülhetnének, akkora hiány keletkezne a fizetési mérlegükben. Magyarországon a migrációs hajlandóság 2004 után, vagyis az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat követően, de főként a gazdasági világválság bekövetkezése után jelentősen megnövekedtek. Ezzel együtt a hazautalások értéke is évről évre növekedő tendenciát mutat, melyet vizsgálva megállapíthatjuk, hogy akár pénzbeli, akár társadalmi hazautalásokról beszélünk, mindenképpen a szolidaritás, kölcsönösség és elköteleződés társadalmi kötelekeiről van szó, amelyek a migránsokat és otthon maradt családjaikat, közösségeiket kötik össze. Mely kezdetben csak szűk csoportot tudott csak megcélozni, idővel azonban egy olyan makroökonomiai tényezővé kinőtte magát, amely jelentős hatást képes elérni a származási országokban és azokon túl is (Sorensen 2004).

Irodalom

BÁNDY K. (2013): *„Hazádnak rendületlenül légy híve”... ..(?) A magasan képzett magyar munkaerő migrációs hajlandósága az új évezredben.* Doktori értekezés-tervezet. rgdi.sze.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/17567/m/2307 Letöltés ideje: 2015. április. 10.

- BODNÁR Á. – SZABÓ L. T. (2014): A kivándorlás hatásai a hazai munkaerőpiacra, MNB Tanulmányok 114.: <http://mek.oszk.hu/13400/13401/13401.pdf>, Letöltés ideje: 2015. május 5.
- CSANÁDY M. T. – KMETTY Z. – KUCSERA T. G. – SZEMÉLYI L. – TARJÁN G. (2008): *A magyar képzett migráció a rendszerváltás óta*. Magyar Tudomány, 169. évfolyam, 2008/05. 603. o., <http://www.matud.iif.hu/08maj/11.html>, Letöltés ideje: 2015. március 31.
- CSERESNYÉS, F. (1996): *Migrációs potenciálok és trendek Európában*. Regio . Kisebbség, politika, társadalom 1996. 7. évf. 4.sz.: <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00027/pdf/02.pdf>, Letöltés ideje: 2015. április 1.
- CZIBRIK Á. – HAJDÚ M. – NÉMETH N. – NYÍRÓ ZSANNA – TÓTH ISTVÁN – TÜREI G. (2014): *Migráció és a magyar migránsok jellemzői 1998-2011.*, Műhelytanulmányok MT-DP-2014/4. <http://econ.core.hu/file/download/mtdp/MTDP1404.pdf>, Letöltés ideje: 2015. május 5.
- HETTYEY A. (2011): *Nem jutnak tovább Afrikánál az afrikaiak*. Index.2011. szeptember 18. http://index.hu/kulfold/2011/09/18/nepvandorlas_afrikaban/, Letöltés ideje: 2013. november 2.
- IDB INTER-AMERICAN DEVELOPMENT BANK. (2004): *Sending money home: Remittance to Latin America and the Caribbean*. <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=547263>, Letöltés ideje: 2013. október 29.
- IMF (2007): *Migration and remittances*. http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/2578961167856389505/Migration_FullR_eport.pdf, Letöltés ideje: 2013. október 30.
- IOM - INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. <https://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/key-migration-terms-1.html>, Letöltés ideje: 2015. április 1.
- PARTL, A. P. (2007): *A nemzetközi hazautalások jelentősége és megoszlása a világban*. OTDK dolgozat, ELTE TTK.
- RÉDEI, M. (2007a): *Mozgásban a világ*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- RÉDEI, M. (2007b): *Hazautalások Kelet- és Közép-Európába*. <http://www.redeimari.hu/docs/publikaciok/statszhazautalas.pdf>, Letöltés ideje: 2013. november 1.
- SORENSEN, N. N. (2004): *A migránsok hazautalásainak gazdaságfejlesztési dimenziója*, Eredeti tanulmány: *The Development Dimension of Migrant Remittances*. IOM Working Papers No.1, June 2004., Department of Migration Policy, Research and Communications. http://fordulat.net/pdf/13/F13_sorensen.pdf, Letöltés ideje: 2015. május 5.
- SZVETNIK E. (2013): *Ennyi pénzt küldenek haza a külföldön dolgozó magyarok*. InfoRádió, 2013. február 1. Forrás: <http://www.inforadio.hu/hir/tudositoink/hir-543770> Letöltés ideje: 2013. november 1.
- TOMLINSON S. (2013): *Revealed: How immigrants in America are sending \$120 BILLION to their struggling families back home*. MailOnline. 2013. január 31: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2271455/Revealed-How-immigrants-America-sending-120-BILLION-struggling-families-home.html>, Letöltés ideje: 2015. április 13.
- VILÁGBANK: *Migration & Remittances Data*. <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/0,,contentMDK:22759429~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:476883,00.html#Remittances>, Letöltés ideje: 2015. április 12.
- 168 ÓRA (2014): *Döbbenetesen sok pénzt utalnak haza a külföldön dolgozó magyarok*. 2014. március 12. <http://www.168ora.hu/buxa/dobbenetesen-sok-penz-utalnak-haza-kulfoldon-dolgozo-magyarok-124576.html>, Letöltés ideje: 2015. április 16.